פרשת וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת התשפ"ז

הרב ארי דוד קאהן
ari.kahn@biu.ac.il

Shiur is sponsored by Rabbi Michael and Jeri Laxmeter
for the refuah shleimah of their granddaughter Avigayil Sara bat Shaina Ahrona

1. בראשית פרק כה פסוק יט - לד (פרשת תולדות)

(יט) וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת יִצְחָק בֶּן־אַבְרָהָם אַבְרָהָם הוֹלִיד אֶת־יִצְחָק: (כ) וַיְהִי יִצְחָק בֶּן־אַרְבָּעִים שָׁנָה בְּקַחְתּוֹ אֶת־רִבְקָה בַּת־
בְּתוּאֵל הָאֲרַמִּי מִפַּדַּן אֲרָם אֲחוֹת לָבָן הָאֲרַמִּי לוֹ לְאִשָּׁה: (כא) וַיֶּעְתַּר יִצְחָק לַה' לְנֹכַח אִשְׁתּוֹ כִּי **עֲקָרָה** הִוא וַיֵּעָתֶר לוֹ ה'
וַתַּהַר רִבְקָה אִשְׁתּוֹ: (כב) וַיִּתְרֹצֲצוּ הַבָּנִים בְּקִרְבָּהּ וַתֹּאמֶר **אִם־כֵּן לָמָּה זֶּה אָנֹכִי** וַתֵּלֶךְ לִדְרֹשׁ אֶת־ה': (כג) וַיֹּאמֶר ה' לָהּ
שְׁנֵי גוֹיִם בְּבִטְנֵךְ וּשְׁנֵי לְאֻמִּים מִמֵּעַיִךְ יִפָּרֵדוּ וּלְאֹם מִלְאֹם יֵאָמֵץ וְרַב יַעֲבֹד צָעִיר: (כד) וַיִּמְלְאוּ יָמֶיהָ לָלֶדֶת וְהִנֵּה תוֹמִם
בִּבְטְנָהּ: (כה) וַיֵּצֵא הָרִאשׁוֹן אַדְמוֹנִי כֻּלּוֹ כְּאֶדֶרֶת שֵׂעָר וַיִּקְרְאוּ שְׁמוֹ עֵשָׂו: (כו) וְאַחֲרֵי־כֵן יָצָא אָחִיו וְיָדוֹ אֹחֶזֶת בַּעֲקֵב עֵשָׂו
וַיִּקְרָא שְׁמוֹ יַעֲקֹב וְיִצְחָק בֶּן־שִׁשִּׁים שָׁנָה בְּלֶדֶת אֹתָם: (כז) וַיִּגְדְּלוּ הַנְּעָרִים וַיְהִי עֵשָׂו אִישׁ יֹדֵעַ צַיִד **אִישׁ שָׂדֶה** וְיַעֲקֹב אִישׁ
תָּם יֹשֵׁב אֹהָלִים: (כח) וַיֶּאֱהַב יִצְחָק אֶת־עֵשָׂו כִּי־צַיִד בְּפִיו וְרִבְקָה אֹהֶבֶת אֶת־יַעֲקֹב: (כט) וַיָּזֶד יַעֲקֹב נָזִיד וַיָּבֹא עֵשָׂו מִן־
הַשָּׂדֶה וְהוּא עָיֵף: (ל) וַיֹּאמֶר עֵשָׂו אֶל־יַעֲקֹב הַלְעִיטֵנִי נָא מִן־הָאָדֹם הָאָדֹם הַזֶּה כִּי עָיֵף אָנֹכִי עַל־כֵּן קָרָא־שְׁמוֹ אֱדוֹם: (לא)
וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב מִכְרָה כַיּוֹם אֶת־בְּכֹרָתְךָ לִי: (לב) וַיֹּאמֶר עֵשָׂו הִנֵּה אָנֹכִי הוֹלֵךְ **לָמוּת** וְלָמָּה־זֶּה לִי בְּכֹרָה: (לג) וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב
הִשָּׁבְעָה לִי כַּיּוֹם וַיִּשָּׁבַע לוֹ וַיִּמְכֹּר אֶת־בְּכֹרָתוֹ לְיַעֲקֹב: (לד) וְיַעֲקֹב נָתַן לְעֵשָׂו לֶחֶם וּנְזִיד עֲדָשִׁים וַיֹּאכַל וַיֵּשְׁתְּ וַיָּקָם וַיֵּלַךְ
וַיִּבֶז עֵשָׂו אֶת־הַבְּכֹרָה: פ

2. בראשית פרק כו פסוק לד - לה (פרשת תולדות)

(לד) וַיְהִי עֵשָׂו בֶּן־אַרְבָּעִים שָׁנָה וַיִּקַּח אִשָּׁה אֶת־יְהוּדִית בַּת־בְּאֵרִי הַחִתִּי וְאֶת־בָּשְׂמַת בַּת־אֵילֹן הַחִתִּי: (לה) וַתִּהְיֶינָ מֹרַת
רוּחַ לְיִצְחָק וּלְרִבְקָה: ס

3. בראשית פרק כז (פרשת תולדות)

(א) וַיְהִי כִּי־זָקֵן יִצְחָק וַתִּכְהֶיָן עֵינָיו מֵרְאֹת וַיִּקְרָא אֶת־עֵשָׂו **בְּנוֹ הַגָּדֹל** וַיֹּאמֶר אֵלָיו בְּנִי וַיֹּאמֶר אֵלָיו הִנֵּנִי: (ב) וַיֹּאמֶר **הִנֵּה־**
נָא זָקַנְתִּי לֹא יָדַעְתִּי יוֹם מוֹתִי: (ג) וְעַתָּה שָׂא־נָא כֶלְיְךָ תֶּלְיְךָ **וְקַשְׁתֶּךָ** וְצֵא הַשָּׂדֶה **וְצוּדָה** לִי צָיִד: (ד) וַעֲשֵׂה־לִי מַטְעַמִּים
כַּאֲשֶׁר אָהַבְתִּי וְהָבִיאָה לִי וְאֹכֵלָה בַּעֲבוּר **תְּבָרֶכְךָ נַפְשִׁי בְּטֶרֶם אָמוּת**: (ה) וְרִבְקָה שֹׁמַעַת בְּדַבֵּר יִצְחָק אֶל־עֵשָׂו בְּנוֹ וַיֵּלֶךְ
עֵשָׂו הַשָּׂדֶה לָצוּד צַיִד לְהָבִיא: (ו) וְרִבְקָה אָמְרָה אֶל־יַעֲקֹב בְּנָהּ לֵאמֹר הִנֵּה שָׁמַעְתִּי אֶת־אָבִיךָ מְדַבֵּר אֶל־עֵשָׂו אָחִיךָ לֵאמֹר:
(ז) הָבִיאָה לִי צַיִד וַעֲשֵׂה־לִי מַטְעַמִּים וְאֹכֵלָה **וַאֲבָרֶכְכָה לִפְנֵי ה' לִפְנֵי מוֹתִי**: (ח) וְעַתָּה בְנִי שְׁמַע בְּקֹלִי לַאֲשֶׁר אֲנִי מְצַוֶּה
אֹתָךְ: (ט) לֵךְ־נָא אֶל־הַצֹּאן וְקַח־לִי מִשָּׁם שְׁנֵי גְדָיֵי עִזִּים טֹבִים וְאֶעֱשֶׂה אֹתָם מַטְעַמִּים לְאָבִיךָ כַּאֲשֶׁר אָהֵב: (י) וְהֵבֵאתָ לְאָבִיךָ
וְאָכָל בַּעֲבוּר **אֲשֶׁר יְבָרֶכְךָ לִפְנֵי מוֹתוֹ**: (יא) וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל־רִבְקָה אִמּוֹ הֶן עֵשָׂו אָחִי אִישׁ שָׂעִר וְאָנֹכִי אִישׁ חָלָק: (יב) אוּלַי
יְמֻשֵּׁנִי אָבִי וְהָיִיתִי בְעֵינָיו כִּמְתַעְתֵּעַ וְהֵבֵאתִי עָלַי קְלָלָה וְלֹא בְרָכָה: (יג) וַתֹּאמֶר לוֹ אִמּוֹ עָלַי קִלְלָתְךָ בְנִי אַךְ שְׁמַע בְּקֹלִי וְלֵךְ
קַח־לִי: (יד) וַיֵּלֶךְ וַיִּקַּח וַיָּבֵא לְאִמּוֹ וַתַּעַשׂ אִמּוֹ מַטְעַמִּים כַּאֲשֶׁר אָהֵב אָבִיו: (טו) **וַתִּקַּח רִבְקָה אֶת־בִּגְדֵי עֵשָׂו בְּנָהּ הַגָּדֹל**
הַחֲמֻדֹת אֲשֶׁר אִתָּהּ בַּבָּיִת וַתַּלְבֵּשׁ אֶת־יַעֲקֹב **בְּנָהּ הַקָּטָן**: (טז) וְאֶת עֹרֹת גְּדָיֵי הָעִזִּים הִלְבִּישָׁה עַל־יָדָיו וְעַל חֶלְקַת צַוָּארָיו:
(יז) וַתִּתֵּן אֶת־הַמַּטְעַמִּים וְאֶת־הַלֶּחֶם אֲשֶׁר עָשָׂתָה בְּיַד יַעֲקֹב בְּנָהּ: (יח) וַיָּבֹא אֶל־אָבִיו וַיֹּאמֶר אָבִי וַיֹּאמֶר הִנֶּנִּי **מִי אַתָּה בְּנִי**:
(יט) וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל־אָבִיו **אָנֹכִי עֵשָׂו בְּכֹרֶךָ** עָשִׂיתִי כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ אֵלָי קוּם־נָא שְׁבָה וְאָכְלָה מִצֵּידִי בַּעֲבוּר תְּבָרֲכַנִי נַפְשֶׁךָ:
(כ) וַיֹּאמֶר יִצְחָק אֶל־בְּנוֹ מַה־זֶּה מִהַרְתָּ לִמְצֹא בְנִי וַיֹּאמֶר כִּי הִקְרָה ה' אֱלֹהֶיךָ לְפָנָי: (כא) וַיֹּאמֶר יִצְחָק אֶל־יַעֲקֹב גְּשָׁה־נָּא
וַאֲמֻשְׁךָ בְּנִי **הַאַתָּה זֶּה בְּנִי עֵשָׂו** אִם־לֹא: (כב) וַיִּגַּשׁ יַעֲקֹב אֶל־יִצְחָק אָבִיו **וַיְמֻשֵּׁהוּ וַיֹּאמֶר הַקֹּל קוֹל יַעֲקֹב וְהַיָּדַיִם יְדֵי**
עֵשָׂו: (כג) וְלֹא הִכִּירוֹ כִּי־הָיוּ יָדָיו כִּידֵי עֵשָׂו אָחִיו שְׂעִרֹת וַיְבָרְכֵהוּ: (כד) וַיֹּאמֶר **אַתָּה זֶה בְּנִי עֵשָׂו** וַיֹּאמֶר **אֲנִי**: (כה) וַיֹּאמֶר
הַגִּשָׁה לִי וְאֹכְלָה מִצֵּיד בְּנִי לְמַעַן תְּבָרֶכְךָ נַפְשִׁי וַיַּגֶּשׁ־לוֹ וַיֹּאכַל **וַיָּבֵא לוֹ** יַיִן וַיִּשְׁתְּ: (כו) וַיֹּאמֶר אֵלָיו יִצְחָק אָבִיו גְּשָׁה־נָּא
וּשְׁקָה־לִּי בְּנִי: (כז) **וַיִּגַּשׁ וַיִּשַּׁק־לוֹ וַיָּרַח אֶת־רֵיחַ בְּגָדָיו וַיְבָרֲכֵהוּ** וַיֹּאמֶר **רְאֵה רֵיחַ בְּנִי כְּרֵיחַ שָׂדֶה אֲשֶׁר בֵּרַכוֹ ה'**: (כח)
וְיִתֶּן־לְךָ הָאֱלֹהִים **מִטַּל הַשָּׁמַיִם וּמִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ וְרֹב דָּגָן וְתִירֹשׁ**: (כט) יַעַבְדוּךָ עַמִּים וְיִשְׁתַּחֲוּוּ לְךָ לְאֻמִּים הֱוֵה גְבִיר
לְאַחֶיךָ וְיִשְׁתַּחֲוּוּ לְךָ בְּנֵי אִמֶּךָ אֹרְרֶיךָ אָרוּר וּמְבָרְכֶיךָ בָּרוּךְ: (ל) וַיְהִי כַּאֲשֶׁר כִּלָּה יִצְחָק לְבָרֵךְ אֶת־יַעֲקֹב וַיְהִי אַךְ יָצֹא יָצָא
יַעֲקֹב מֵאֵת פְּנֵי יִצְחָק אָבִיו וְעֵשָׂו אָחִיו בָּא מִצֵּידוֹ: (לא) וַיַּעַשׂ גַּם־הוּא מַטְעַמִּים וַיָּבֵא לְאָבִיו וַיֹּאמֶר לְאָבִיו יָקֻם אָבִי וְיֹאכַל
מִצֵּיד בְּנוֹ בַּעֲבוּר תְּבָרֲכַנִי נַפְשֶׁךָ: (לב) וַיֹּאמֶר לוֹ יִצְחָק אָבִיו מִי־אָתָּה **וַיֹּאמֶר אֲנִי בִנְךָ בְכֹרְךָ עֵשָׂו**: (לג) **וַיֶּחֱרַד יִצְחָק חֲרָדָה**

גְּדֹלָה עַד־מְאֹד וַיֹּאמֶר מְי־אֵפוֹא הוּא הַצָּד־צַיִד וַיָּבֵא לִי וָאֹכַל מִכֹּל בְּטֶרֶם תָּבוֹא **וָאֲבָרֲכֵהוּ גַּם־בָּרוּךְ יִהְיֶה**: (לד) כִּשְׁמֹעַ עֵשָׂו
אֶת־דִּבְרֵי אָבִיו וַיִּצְעַק צְעָקָה גְּדֹלָה וּמָרָה עַד־מְאֹד וַיֹּאמֶר לְאָבִיו **בָּרֲכֵנִי גַם־אֲנִי אָבִי**: (לה) וַיֹּאמֶר **בָּא אָחִיךָ בְּמִרְמָה וַיִּקַּח**
בִּרְכָתֶךָ: (לו) וַיֹּאמֶר הֲכִי קָרָא שְׁמוֹ יַעֲקֹב וַיַּעְקְבֵנִי זֶה פַּעֲמַיִם **אֶת־בְּכֹרָתִי לָקָח** וְהִנֵּה עַתָּה לָקַח **בִּרְכָתִי** וַיֹּאמֶר הֲלֹא־אָצַלְתָּ
לִּי בְּרָכָה: (לז) וַיַּעַן יִצְחָק וַיֹּאמֶר לְעֵשָׂו הֵן גְּבִיר שַׂמְתִּיו לָךְ וְאֶת־כָּל־אֶחָיו נָתַתִּי לוֹ לַעֲבָדִים **וְדָגָן וְתִירֹשׁ סְמַכְתִּיו** וּלְכָה
אֵפוֹא מָה אֶעֱשֶׂה בְּנִי: (לח) וַיֹּאמֶר עֵשָׂו אֶל־אָבִיו הֲבְרָכָה אַחַת הִוא־לְךָ אָבִי בָּרְכֵנִי גַם־אֲנִי אָבִי וַיִּשָּׂא עֵשָׂו קֹלוֹ וַיֵּבְךְּ: (לט)
וַיַּעַן יִצְחָק אָבִיו וַיֹּאמֶר אֵלָיו **הִנֵּה מִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ יִהְיֶה מוֹשָׁבֶךָ וּמִטַּל הַשָּׁמָיִם מֵעָל**: (מ) **וְעַל־חַרְבְּךָ תִּחְיֶה** וְאֶת־אָחִיךָ
תַּעֲבֹד וְהָיָה כַּאֲשֶׁר תָּרִיד וּפָרַקְתָּ עֻלּוֹ מֵעַל צַוָּארֶךָ: (מא) וַיִּשְׂטֹם עֵשָׂו אֶת־יַעֲקֹב עַל־הַבְּרָכָה אֲשֶׁר בֵּרְכוֹ אָבִיו וַיֹּאמֶר עֵשָׂו
בְּלִבּוֹ **יִקְרְבוּ יְמֵי אֵבֶל אָבִי וְאַהַרְגָה אֶת־יַעֲקֹב** אָחִי: (מב) וַיֻּגַּד לְרִבְקָה אֶת־דִּבְרֵי עֵשָׂו בְּנָהּ הַגָּדֹל וַתִּשְׁלַח וַתִּקְרָא לְיַעֲקֹב
בְּנָהּ הַקָּטָן וַתֹּאמֶר אֵלָיו הִנֵּה עֵשָׂו אָחִיךָ מִתְנַחֵם לְךָ **לְהָרְגֶךָ**: (מג) וְעַתָּה בְּנִי שְׁמַע בְּקֹלִי וְקוּם בְּרַח־לְךָ אֶל־לָבָן אָחִי חָרָנָה:
(מד) וְיָשַׁבְתָּ עִמּוֹ יָמִים אֲחָדִים עַד אֲשֶׁר־תָּשׁוּב חֲמַת אָחִיךָ: (מה) עַד־שׁוּב אַף־אָחִיךָ מִמְּךָ וְשָׁכַח אֵת אֲשֶׁר־עָשִׂיתָ לּוֹ וְשָׁלַחְתִּי
וּלְקַחְתִּיךָ מִשָּׁם **לָמָּה אֶשְׁכַּל גַּם־שְׁנֵיכֶם יוֹם אֶחָד**: (מו) וַתֹּאמֶר רִבְקָה אֶל־יִצְחָק **קַצְתִּי בְחַיַּי** מִפְּנֵי בְּנוֹת חֵת אִם־לֹקֵחַ יַעֲקֹב
אִשָּׁה מִבְּנוֹת־חֵת כָּאֵלֶּה מִבְּנוֹת הָאָרֶץ **לָמָּה לִי חַיִּים**:

4. **רבינו בחיי בראשית פרק כז פסוק לג (פרשת תולדות)**

ובמדרש: (תנחומא תולדות יג) ויחרד יצחק חרדה, **שתי חרדות חרד יצחק, אחת ע"ג המזבח ואחת כאן**, והזכיר "עד מאד" לומר שחרדה זו גדולה מאותה חרדה שחרד ע"ג המזבח.

ובב"ר: (ב"ר סה, ב) אפשר מי שיש לו שני בנים אחד נכנס ואחד יוצא והוא חרד, אתמהא. **אלא בשעה שנכנס עשו נכנס עמו גיהנם**. ר' נתן בשם ר' אחא התחילו כותלי הבית מרתיעין, הוא שאמר: מי איפוא, מי הוא שעתיד לאפות כאן, אני ובני, אמר לו הקדוש ברוך הוא לא אתה ולא בנך אלא: הוא הצד ציד, הוא הלך לצוד ונצוד, ע"כ.

5. **מדרש תנחומא (ורשא) פרשת תולדות סימן יג**

א"ר לוי בשם רבי חמא בר חנינא **שתי חרדות חרד יצחק אחת ע"ג המזבח ואחת כשנכנס עשו** ואין אתה יודע איזה מהן גדולה, **אלא ממה שאת קורא כאן גדולה עד מאד אתה יודע שזו גדולה**, אמר להם הקדוש ברוך הוא לישראל בעה"ז ע"י יצר הרע אין אתם הולכין בדרכי, אבל לעתיד לבא ונתתי לכם לב אחר ורוח חדשה אתם בקרבכם והסירותי לב האבן מבשרכם ונתתי לכם לב בשר (יחזקאל יא).

6. **פרקי דרבי אליעזר פרק לא**

רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, כֵּיוָן שֶׁהִגִּיעַ הַחֶרֶב עַל צַוָּארוֹ פָּרְחָה וְיָצְאָה נִשְׁמָתוֹ שֶׁל יִצְחָק. כֵּיוָן שֶׁהִשְׁמִיעַ קוֹלוֹ **מִבֵּין שְׁנֵי הַכְּרוּבִים**
וְאָמַר אַל תִּשְׁלַח יָדְךָ אֶל הַנַּעַר [בראשית כב, יב], **חָזְרָה הַנְּפָשׁ לְגוּפוֹ**, וְהִתִּירוֹ וְעָמַד עַל רַגְלָיו. וְרָאָה [נ"א: וידע] יִצְחָק
תְּחִיַּת הַמֵּתִים מִן הַתּוֹרָה, שֶׁכָּל הַמֵּתִים עֲתִידִין לְהֶחָיוֹת. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה פָּתַח וְאָמַר בָּרוּךְ אַתָּה ה' מְחַיֵּה הַמֵּתִים:

7. **פרקי דרבי אליעזר (היגר) - "חורב" פרק ל**

ר' יהודה אומ' כיון שהגיע החרב על צוארו פרחה ויצאה נפשו של יצחק, וכיון שהשמיע קולו מבין הכרובים ואמ' לו אל תשלח ידך נפשו חזרה לגופו וקם ועמד יצחק על רגליו **וידע יצחק שכך המתים עתידים להחיות** ופתח ואמ' ברוך אתה ה' מחיה המתים,

8. **בראשית פרק כד פסוק יא - טו (פרשת חיי שרה)**

(יא) וַיַּבְרֶךְ הַגְּמַלִּים מִחוּץ לָעִיר אֶל־בְּאֵר הַמָּיִם **לְעֵת עֶרֶב** לְעֵת צֵאת הַשֹּׁאֲבֹת: (יב) וַיֹּאמַר ה' אֱלֹהֵי אֲדֹנִי אַבְרָהָם הַקְרֵה־
נָא לְפָנַי **הַיּוֹם** וַעֲשֵׂה־חֶסֶד עִם אֲדֹנִי אַבְרָהָם: (יג) הִנֵּה אָנֹכִי נִצָּב עַל־עֵין הַמָּיִם וּבְנוֹת אַנְשֵׁי הָעִיר יֹצְאֹת לִשְׁאֹב מָיִם: (יד)
וְהָיָה הַנַּעֲרָ אֲשֶׁר אֹמַר אֵלֶיהָ הַטִּי־נָא כַדֵּךְ וְאֶשְׁתֶּה וְאָמְרָה שְׁתֵה וְגַם־גְּמַלֶּיךָ אַשְׁקֶה אֹתָהּ הוֹכַחְתָּ **לְעַבְדְּךָ לְיִצְחָק** וּבָהּ אֵדַע
כִּי־עָשִׂיתָ חֶסֶד עִם־אֲדֹנִי: (טו) וַיְהִי־הוּא טֶרֶם כִּלָּה **לְדַבֵּר** וְהִנֵּה **רִבְקָה** יֹצֵאת אֲשֶׁר יֻלְּדָה לִבְתוּאֵל בֶּן־מִלְכָּה אֵשֶׁת נָחוֹר
אֲחִי אַבְרָהָם וְכַדָּהּ עַל־שִׁכְמָהּ:...
(סב) וְיִצְחָק בָּא מִבּוֹא בְּאֵר לַחַי רֹאִי וְהוּא יוֹשֵׁב בְּאֶרֶץ הַנֶּגֶב: (סג) וַיֵּצֵא **יִצְחָק לָשׂוּחַ בַּשָּׂדֶה** לִפְנוֹת עֶרֶב וַיִּשָּׂא עֵינָיו וַיַּרְא
וְהִנֵּה גְמַלִּים בָּאִים:

9. **בראשית פרק כו פסוק יב - יג (פרשת תולדות)**

(יב) **וַיִּזְרַע יִצְחָק בָּאָרֶץ הַהִוא** וַיִּמְצָא בַּשָּׁנָה הַהִוא **מֵאָה שְׁעָרִים וַיְבָרְכֵהוּ ה'**: (יג) וַיִּגְדַּל הָאִישׁ וַיֵּלֶךְ הָלוֹךְ וְגָדֵל עַד כִּי־
גָדַל מְאֹד:

10.**כלי יקר בראשית פרק כה פסוק כז (פרשת תולדות)**

ויהי עשו איש יודע ציד איש שדה. **שהיה צד נשים תחת בעליהם כל ארבעים שנה**, ולדעת חז"ל (בבא בתרא טז ב) בא על נערה המאורסה **על כן קראו יודע ציד היינו לצוד נשים תחת בעליהן** רצה לומר היושבות תחת בעליהן, אבל **לעולם הלך לצודם בשדות** כמו שנאמר אצל נערה המאורסה (דברים כב כז) **כי בשדה מצאה על כן קרא לעשו איש שדה** כי הלך לבקשם שם **כדי שקולה לא ישמע כשתצעק** ויהיה ציד לשון צידה ממש, או לשון ציד בפיו על ידי פיתוי כדרך כל מפתה:

11. בית אלהים -- שער התפילה -- פרק יח

ערב לקראת העבד ורבקה כמו שאמרה מי האיש ההולך בשדה לקראתנו וגו', איפשר שכיון בתפלתו זאת בשדה לקראת אשתו שיהיה זרעו ממנה מוכן לעבודת האל ית'. **שצפה שעתיד עשו לצאת ממנו והוא איש ציד איש שדה, ולזה אמר לשוח בשדה לעת ערב,** והוא רומז כי לעת ערב יהיה צריך לצידת עשו, כמו שכתוב (בראשית כ"ז) הנה נא זקנתי וגו' ועתה שא נא כליך וגו' וצא השדה וצודה לי ציד וגו', ובשביל תפלתו זאת זכה עשו להיות באחוה שוה עם יעקב בזמן הערב שמשו של יצחק כמו שכתוב (שם ל"ה) ויקברו אותו עשו ויעקב בניו, וזהו רמוז גם כן במ"ש לשוח בשדה לעת ערב, על ענין איש שדה בהערב שמשו, והיא גם היא רמזה ואמרה, מי האיש הלזה ההולך בשדה לקראתנו, כלומר מי הוא זה שהולך בשדה, שיוצא ממנו זרע שיאמר עליו איש שדה, והוא לקראתנו נגד רצונה, שהיא היתה אוהבת את יעקב.

12.הסולם על ספר הזהר -- תולדות

ויאהב יצחק וגו' כי ציד בפיו: כבר בארוהו שכתוב כאן איש יודע ציד איש שדה, וכתוב שם, הוא היה גבור ציד, מה שם פירושו שהיה צד דעתן של בריות ומטעה אותם למרוד בה', אף כאן כן. **איש שדה, פירושו, כדי לגזול בני אדם ולהרוג אותם, ועשו אמר שהוא נמצא בשדה כדי להתפלל, דהיינו כמו יצחק שכתוב, ויצא יצחק לשוח בשדה.** וציד ורימה את יצחק בפיו. כמ"ש, כי ציד בפיו. נקרא איש שדה, משום שחלק נחלתו אינו במקום ישוב, אלא במקום חרוב, במדבר, בשדה, ועל כן נקרא איש שדה.

13.תלמוד בבלי מסכת פסחים דף פח עמוד א

וְאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: מַאי דִּכְתִיב "וְהָלְכוּ עַמִּים רַבִּים וְאָמְרוּ לְכוּ וְנַעֲלֶה אֶל הַר ה' אֶל בֵּית אֱלֹהֵי יַעֲקֹב" וְגוֹ' (ישעיהו ב':ג') – אֱלֹהֵי יַעֲקֹב וְלֹא אֱלֹהֵי אַבְרָהָם וְיִצְחָק? אֶלָּא לֹא כְּאַבְרָהָם שֶׁכָּתוּב בּוֹ הַר, שְׁנֶּאֱמַר "אֲשֶׁר יֵאָמֵר הַיּוֹם בְּהַר ה' יֵרָאֶה" (בראשית כ"ב:י"ד), **וְלֹא כְּיִצְחָק שֶׁכָּתוּב בּוֹ שָׂדֶה**, שְׁנֶּאֱמַר "וַיֵּצֵא יִצְחָק לָשׂוּחַ בַּשָּׂדֶה" (בראשית כ"ד:ס"ג), אֶלָּא כְּיַעֲקֹב שֶׁקְּרָאוֹ בַּיִת, שְׁנֶּאֱמַר "וַיִּקְרָא אֶת שֵׁם הַמָּקוֹם הַהוּא בֵּית אֵל" (בראשית כ"ח:י"ט).

14.**מראה כהן מסכת פסחים דף פח עמוד א**

בגמרא ולא כיצחק שכתוב בו שדה. ונ"ב עי' במד"ר בפ' תולדות פס"ה דמה שאמר יצחק ליעקב כריח שדה וכו' **הוא נרמז על החורבן כד"א ציון שדה תחרש** ע"ש וזהו לא כיצחק שכ' בו שדה וכו':

15.**מדרש אגדה (בובר) בראשית פרק כז פסוק כז (פרשת תולדות)**

[כז] ראה ריח בני כריח שדה. **ראה בית המקדש בנוי וחרב ובנוי**: ריח בניו [בנוי]. כדכתיב את קרבני לחמי לאשי ריח ניחוח (במד' כח ב): **כריח שדה. חרב, שנאמר ציון שדה תחרש** (ירמי' כו יח): אשר ברכו ה'. בנוי, שנאמר כי שם צוה ה' את הברכה (תהלים קלג ג):

16.**תלמוד בבלי מסכת שבת דף לא עמוד א**

אָמַר רֵישׁ לָקִישׁ: מַאי דִּכְתִיב: "וְהָיָה אֱמוּנַת עִתֶּיךָ חוֹסֶן יְשׁוּעוֹת חָכְמַת וָדָעַת" וְגוֹ' (ישעיהו ל"ג:ו')? "אֱמוּנַת" – זֶה סֵדֶר זְרָעִים, "עִתֶּיךָ" – זֶה סֵדֶר מוֹעֵד, "חוֹסֶן" זֶה סֵדֶר נָשִׁים, "יְשׁוּעוֹת" – זֶה סֵדֶר נְזִיקִין, "חָכְמַת" – זֶה סֵדֶר קָדָשִׁים, "וָדָעַת" – זֶה סֵדֶר טָהֳרוֹת. וַאֲפִילּוּ הָכִי, "יִרְאַת ה' הִיא אוֹצָרוֹ" (ישעיהו ל"ג:ו').

אָמַר רָבָא: בְּשָׁעָה שֶׁמַּכְנִיסִין אָדָם לְדִין, אוֹמְרִים לוֹ: נָשָׂאתָ וְנָתַתָּ בָּאֱמוּנָה? קָבַעְתָּ עִתִּים לַתּוֹרָה? עָסַקְתָּ בִּפְרִיָּה וּרְבִיָּה? צָפִיתָ לִישׁוּעָה? פִּלְפַּלְתָּ בְּחָכְמָה? הֵבַנְתָּ דָּבָר מִתּוֹךְ דָּבָר? וַאֲפִילּוּ הָכִי, אִי יִרְאַת ה' הִיא אוֹצָרוֹ – אִין, אִי לָא – לָא. מָשָׁל לְאָדָם שֶׁאָמַר לְשֻׁלּוּחוֹ: הַעֲלֵה לִי כּוֹר חִיטִּין לָעֲלִיָּיה; הָלַךְ וְהֶעֱלָה לוֹ. אָמַר לוֹ: עֵירַבְתָּ לִי בָּהֶן קַב חוֹמְטוֹן? אָמַר לוֹ: לָאו. אָמַר לוֹ: מוּטָב אִם לֹא הֶעֱלֵיתָה.

17.**תרגום ירושלמי בראשית פרק כז פסוק כז (פרשת תולדות)**

(כז) כְּרִיחַ קְטוֹרֶת בּוּסְמִין טָבִין דַּעֲתִידִין לְמִקְרָבָא בְּטוּר בֵּית מוּקְדָּשָׁא דְּבָרִךְ יָתֵיהּ חַי וְקַיָּם:

18.**כתר יונתן בראשית פרק כז פסוק כז (פרשת תולדות)**

ויגש וישק לו **ויריח את ריח של בגדיו ויברכהו ויאמר ראה ריח של בני כריח של קטורת בסמים שעתידים להקריב בהר בית המקדש שִׁנְקרא שדה שבירך אותו יי** ובחר להשכין שכינתו שם:

19.**רש"י בראשית פרק כז פסוק כז (פרשת תולדות)**

(כז) וירח וגו' - והלא אין ריח רע יותר משטף העזים, אלא מלמד שנכנסה עמו[ב] **ריח גן עדן:**

כריח שדה אשר ברכו ה' - שנתן בו ריח טוב, **וזה שדה תפוחים**,[ג] כן דרשו רבותינו ז"ל:

20.**תלמוד בבלי מסכת תענית דף כט עמוד ב**

ויאמר ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה', אמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב: **כריח שדה של תפוחים.**

21.**ריקאנטי בראשית פרק כב פסוק יד (פרשת וירא)**

השדה היה מיצחק **כי הוא שדה של תפוחים הצריך השקאה שלא תהיה מדת הדין קשה**, זהו שנאמר על אשת חיל [משלי לא, טז] זממה שדה ותקחהו.

22.**רשב"ם בראשית פרק כז פסוק כז (פרשת תולדות)**

(כז) ריח בגדיו - החמודות. **ובגדיהם** היו מבושמים במוגמר: אשר ברכו י"י - **את השדה שהוא מלא נרד וכרכום קנה וקנמון.** וכן פייט רבי אלעזר הקליר שדה מבורך כהריח ברכו **במתן טל**:

23.מחזור ספרד לחג הפסח - תפילת טל :

מוֹט הִתְמוֹטָטָה גֵּיא בְּחוֹרֶב בְּלִי טַל. מוּאָסָה עַד צָץ אָב וְהִפְרִיחָה בְּטַל. מָטֵי הֶרֶג הִסְלִיל וְהִטְלִילָם בְּטַל. מִשָּׁם צָדֶק נָחוֹל לְיַלְדוֹתָיו טָל: נֶחְצָב כְּצוּר אוֹטָם זֶרֶם מִלְהֵיטַל. נֶחְשַׁב אֶת עֶדְנוֹ לְהִפָּקֵד בְּעֵת טַל. נִפְקְדוּ בְּמוֹעֵד זֶה בְּקֶץ זְכִירַת טַל. **נֶעֱקַד לְהַפְרִיחַ כְּשׁוֹשַׁנָּה בְּטָל**: שִׂדֵּד תֶּלֶם לְזֶרַע וּבְקָצִירוֹ לָן טַל. **שָׂדֶה מְבוֹרָךְ כְּהֵרִיחַ בֵּרְכוֹ בְּמַתַּן טַל**. סָכַם אִתּוֹ צִיר חֲתוֹם בְּבִרְכַּת טַל. שְׂרִידָיו לְהִתְבּוֹדֵד בְּבָטַח עֵרֶף שְׁמֵי טָל:...רַעַשׁ בְּשׁוּרִי חַלְתִּי **וַיְעוֹרְרֵנִי בְּטַל**...

24.**תלמוד ירושלמי מסכת ברכות פרק ה הלכה ב**

כך אמר לו הקדוש ברוך הוא לאליהו לך והתר נדרו של טל שאין המתים חיים אלא בטללים

25.**רבי אברהם בן הרמב"ם בראשית פרק כז פסוק כז (פרשת תולדות)**

ומאמרו כריח שדה רמז אל ארץ זרועה שהצמיחה פרחים ונטיעות מבושמות וכיוצא בהם:

26.**בכור שור בראשית פרק כז פסוק כז (פרשת תולדות)**

וירח את ריח בגדיו. **אז נתיישב דעתו, שחשב אל נכון שהוא עשו**. אשר ברכו ה'. כלומר: **מדהזמין כל כך מהר צידה, ודאי מסכים הוא על ברכתו וברכו.**

27.**שפתי כהן בראשית פרשת תולדות**

[**כה, כז**] ויהי עשו איש יודע ציד. **היה לו לומר איש ציד למה אמר יודע ציד**. ועוד איש **איש שתי פעמים למה**, ועוד קרא אותם **נערים** שנאמר ויגדלו הנערים ואחר כך קורא אותם איש ויהי עשו איש וביעקב איש תם, אלא כשהיו קטנים הלכו לבית הספר למדרש שם ועבר וכשמת אברהם בטלו הלימוד כאומרם ז"ל (מועד קטן כ"ב ב) חכם שמת בתי מדרשות בטלין **ואותו היום יצא לשדה וראה נמרוד לבוש לבושו של אדם הראשון וחמדו והרגו ולקח הלבוש והיו כל החיות והבהמות באות מאליהן לפי שהיו בהלבוש כל צורות החיות והיה צד אותם**, ולזה אמר ויהי עשו ווי ליה שהוא איש יודע ציד לא עתה מחדש אלא כאילו הוא איש גדול שהוא למוד **והוא דומה לנמרוד שהיה צייד, וזהו ויהי עשו כמו איש יודע ציד שהוא נמרוד, וגם כן היה איש שדה, הורג נפש דומה לקין** שנאמר (בראשית ד', ח') ויהי בהיותם **בשדה** ויקם קין וגו', איש נוטריקון אינו ירא שמים, **שדה שופך דם האדם**, שופך דם הוא, ומאותו היום יצא לתרבות רעה, אבל יעקב איש תם, מת שהיה ממית עצמו על דברי תורה, יושב אוהלים, שני אוהלים אוהל שם ואוהל עבר הוא היה ישובן ומיישב מדת הדין, אהלים היינו אלהים ובישוב אהלים, אבל עשו הוא היפך, **אדמוני מהפך הרחמים לדין**. ובמדרש (ילקוט רמז ק"י) אדמוני שעד שהוא במעי אמו שתה דם נדתה והדם הוא מוליד אכזריות ובפרט דם נדה שהוא טמא לכך טמא יקרא. איש תם במילואו תי"ו מ"ם בגימטריא מלכות כאילו אמר איש המלכות והבן, וכתב רבינו בחיי ז"ל וכבר ידעת כי מספר יעקב עם ארבע אותיות עולה מקום, ואמר רבי עקיבא קו"ף זה הקדוש ברוך הוא והבן עד כאן, והוא מה שאמר שהיא נקראת מלכות וזהו ויפגע במקום, והבן:

[כה, כז] איש שדה. גימטריא שט תרגום ויבז עשו ושט, היה מבזה ומהביל הכל **והיה אומר לית דין ולית דיין ולית עלם אחרן, היפך איש תם מת**, לפי שנטמטם לבו:

[כה:כח] - וכי יצחק שהיה נביא יצודהו עשו בפיו. **ונראה כי ציד בפיו שהיה יצחק צד לעשו בפיו שהיה מדבר עמו בלשון רכה כדי לצודו להביאו למוטב**, וכן אמר לו ויאמר אליו בני ויאמר הנני, **שהיה קורא אותו בני בלשון רכה**, וכן כשהביא יעקב מטעמים בחושבו שהוא עשו אמר מי אתה בני, **ואהב יצחק את עשו לא אהבה גמורה אלא כדי לצודו בפיו**. או נאמר **ויאהב יצחק את עשו כדי שיקנאו זה מזה** ולא יהיה **שלום** ביניהם **כדי שלא יתחבר יעקב עמו**, ופירוש כי ציד (יעקב) בפיו של עשו כמו והיה לאכול, ולא אמר ויצחק אוהב את עשו שמשמע לעולם כמו שאמר ורבקה אוהבת את יעקב, האהבה אדוקה עם יעקב, וכמו שאמרו במדרש (ילקוט רמז ק"י) כל זמן ששומעת קולו מוספת אהבה על אהבתו, ואמר כן ממה שלא אמר ותאהב רבקה ליעקב, ועוד שאמר אוהבת את יעקב אהבה אדוקה עם יעקב אהבה שאינה תלויה בדבר, אבל בעשו אמר ויאהב יצחק את עשו עשה בן אהבה לעשו לומר שאינה אהבה אדוקה כל כך, והרי נתן טעם כי ציד בפיו אהבה תלויה בדבר:

וכתב בעל שערי אורה ז"ל על ויאהב יצחק את עשו אמר וכי צדיק גמור כיצחק שאין השכינה נפרדת ממנו אפילו שעה אחת היה אוהב לרשע כעשו, אלא פרק גדול מסודות התורה הוא, דע כי יצחק אבינו ז"ל **צפה כל העתיד** להיות וצפה וראה כל בני יעקב חוטאין ומכעיסין לפני ה' ויירשו דיני גיהנום, וכשראה ישראל בגלות עשו שמח שגלות מכפרת עוון, ואהב צרות עשו ללמד על ישראל חובה כדי לגמור עליהן הדין בגלותו בעולם הזה ולא יהיו נצודים בדיני גיהנום, וזהו כי ציד בפיו הציד שהיו נצודים בגיהנום בא לפיו של עשו לזה שמח, והאריך שם בשער חמישי.

28.**שפתי כהן בראשית פרשת תולדות ד"ה [כז, כז**

ואחר כך כשהריח ריח גן עדן בירכו ברכה פרטית והברכה היא ראה ריח בני כריח שדה אשר בירכו ה' בירכו שיהיה חי לעולם, שכן **ריח בני סופי תיבות חי**, וכן יעקב עולה לעולם עם חמש אותיות והכולל, **וזהו סוד יעקב לא מת** (תענית ה' ב), ולפי שברכות של עולם הבא אין להם לא ערך ולא דמיון לכך נסתמה בשבע תיבות אלו, ריח בני כריח שדה אשר בירכו ה' שהוא סוד השביעיות. ואין ספק שעיקר הברכות היא ברכת עולם הבא אם כן איך יעלה בדעת שיצחק אבינו יברך מעין עולם הזה כנראה ויתן לך וגו' ויניח העיקרית שהיא ברכת עולם הבא, אלא ודאי בירכו מעין ברכת עולם הבא קודם שהיא עיקר ואחר כך מעין עולם הזה, ולזה אמר ויתן לך וגו', שבירכו קודם הברכה הסמויה מן העין והיא ברכת עולם הבא שנאמר עליו (ישעיה ס"ד, ג') עין לא ראתה ואחר כך ויתן לך שהיא ברכת העולם הזה, ולפי שזה העולם הוא עולם המעשה ואי אפשר להשיג חיי העולם הבא אלא על ידי מעשה של עולם הזה, לכך בירכו שישפיע לו האלהים טובות העולם הזה דהיינו רוב דגן ותירוש וגו' וירחיק ממנו דברים המונעים כגון חולי ומלחמה ורעב וזהו פסוק שני יעבדוך עמים וגו', פסוק ראשון בריבוי טובה פסוק שני בדברים המונעים, כדי שימצא עצמו פנוי לעסוק בתורה ולקיים המצוות כדי שיזכה לחיי עולם הבא:

29.**תלמוד בבלי מסכת תענית דף ה עמוד ב**

בָּתַר דְּסָעוּד, אֲמַר לֵיהּ: הָכִי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: **יַעֲקֹב אָבִינוּ לֹא מֵת**. אֲמַר לֵיהּ: וְכִי בִּכְדֵי סָפְדוּ סַפְדָנֵיָא, וַחֲנָטוּ חָנְטָיֵיא, וּקְבָרוּ קַבָּרָיֵיא? אֲמַר לֵיהּ: מִקְרָא אֲנִי דּוֹרֵשׁ, שֶׁנֶּאֱמַר "וְאַתָּה אַל תִּירָא עַבְדִּי יַעֲקֹב נְאֻם ה' וְאַל תֵּחַת יִשְׂרָאֵל כִּי הִנְנִי מוֹשִׁיעֲךָ מֵרָחוֹק וְאֶת זַרְעֲךָ מֵאֶרֶץ שִׁבְיָם" (ירמיהו ל':י'), מַקִּישׁ הוּא לְזַרְעוֹ: מָה זַרְעוֹ בַּחַיִּים, אַף הוּא בַּחַיִּים.

30.**מלבי"ם בראשית פרק כז פסוק כז (פרשת תולדות)**

ראה ריח בני כריח שדה, **וחז"ל אמרו במליצתם כריח שדה של תפוחים**, ר"ל **אתרוגים**, כמ"ש התוס' (שבת דף פח) **כי בכל פרי עץ העצים והקליפות הם טפלים לפרי ואין בם ריח, אבל האתרוג גם עצו ועליו יש בם ריח**, וזה משל **שגם קניניו החיצוניים והטפל אל הפרי שהם קניניו ועשרו יש בו ריח ורוחניות**. ולעומת שהתחיל הברכה מטל השמים ומשמני הארץ אמר הנה הריח כריח שדה, וזה מורה שיתברך בשדי תבואה ורוב דגן ותירוש, ועז"א:

31.אור החמה על הזהר חלק א דף צו/א

שמהחסד חלקו של אברהם נמשך קליפ' ישמעאל ומחלק הגבורה דיצחק נמשך קליפת עשו אבל הוא מטתו שלמה.

32.**תלמוד בבלי מסכת שבת דף פח עמוד א**

אָמַר רַבִּי חָמָא בְּרַבִּי חֲנִינָא: מַאי דִּכְתִיב {שיר השירים ב':ג'} "**כְּתַפּוּחַ בַּעֲצֵי הַיַּעַר**" וְגוֹ' – **לָמָּה נִמְשְׁלוּ יִשְׂרָאֵל לְתַפּוּחַ**? לוֹמַר לָךְ: **מָה תַּפּוּחַ זֶה פִּרְיוֹ קוֹדֶם לְעָלָיו**, אַף יִשְׂרָאֵל הִקְדִּימוּ נַעֲשֶׂה לְנִשְׁמָע.

33.**תוספות מסכת שבת דף פח עמוד א ד"ה פריו קודם**

פריו קודם לעליו - הקשה ר"ת שהרי אנו רואים שגדל כשאר אילנות ומפרש **דתפוח היינו אתרוג וריח אפך כתפוחים מתרגמינן כריחא דאתרוגא ואתרוג פריו קודם לעליו** שדר באילן משנה לשנה ואחר שנה נושרין עליו של אשתקד ובאין עלין אחרים הוי פריו קודם לאותם עלים אך תימה שמביא קרא כתפוח בעצי היער דבהאי קרא לא נמשלו ישראל לתפוח אלא הקדוש ברוך הוא כדכתיב כן דודי בין הבנים וקרא דריח אפך כתפוחים (שיר ז) הוה ליה לאתויי טפי.

דעת תורה באורים בראשית פרק כז פסוק כז (פרשת תולדות)

(כז) וירח את ריח בגדיו וגו' ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה'. וברש"י: מלמד שנכנסה עמו ריח ג"ע. כריח שדה אשר ברכו ה', שנתן בו ריח טוב, **וזהו שדה תפוחים**, כך דרשו חז"ל, ע"כ. כוונת חז"ל **בשדה תפוחים היינו על ענין ג"ע.**

34.**תורת חיים מסכת סנהדרין דף לז עמוד א**

אל תיקרי בגדיו אלא בוגדיו. דאם לא כן הלא אין לך ריח רע יותר משטף של עזים כדפירש"י בפ' תולדות. ונראה לפרש כדאיתא במדרש מור ואהלות קציעות **כל בגדותיך אל תיקרי בגדותיך אלא בגידותיך שאפילו הבגידות נעשו זכיות ע"י תשובה** ומעלות ריח טוב כמור ואהלות וקציעות ולהכי מייתי עלה עובדא דהנהו ברויני דהוה מקרב להו רבי זירא כי היכי דליהדרו בתשובה וכל אחד בא להוסיף דאי מסוגה בשושנים אימא דוקא צדיקים דסוגה בשושנים בסנהדרין כתיב ומכפלח הרימון רקתך לא שמעינן רשעים דריקה היינו שהוא ריק מתורה ומצות ומכל מקום אינו פושע לעבור עבירה לכך מייתי לה מריח בוגדים דהיינו רשעים.

35.**מהרש"א [חדושי אגדות] מסכת תענית דף כט עמוד ב**

כריח שדה של תפוחים. וכתבו התוספות י"א תפוחים כריח אתרוגים עכ"ל וכת"י כתפוח בעצי היער כאתרוגים ביני אילני ואולי שדקדקו לפרש אתרוגים ע"פ מ"ש במדרשות **כי ריח ג"ע שנכנס עם יעקב היה מהבגדים** כדכתיב **וירח את ריח בגדיו שאלו הבגדים עמדו כבר בג"ע כי של אדה"ר היו ובאו ליד נמרוד ואח"כ גזלן וחמדן עשו ממנו** שע"כ נקראו **החמודות** כדאמרינן במדרשות ואית ליה **דאילן שאכל ממנו אדם הראשון אתרוג היה** כדאמרינן פרק בן סורר **ומאותו אתרוג קבלו בגדיו ריח אתרוג של ג"ע** וקצת יש סמך לדבריהם אלו מספר הזוהר וז"ל ותרא האשה כי טוב העץ וגו' מה חמת אר"י ההוא אילנא הוה סליק **ריחו** כד"א **כריח שדה אשר ברכו ה' ובגין ההוא ריח דהוה סליק חמדת ליה למיכל מיניה** אבל **בב"ר לא משמע כן שיהא הריח מג"ע בא ע"י הבגדים של עשו אלא שבזכות יעקב נכנס עמו ריח של ג"ע וההיפך בעשו על ידי רשעתו נכנס גיהנם** ודו"ק:

36.תלמוד בבלי מסכת כריתות דף ו עמוד ב

אָמַר רַב חָנָא בַּר בִּזְנָא אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן חֲסִידָא כָּל תַּעֲנִית שֶׁאֵין בָּהּ מִפּוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל אֵינָהּ תַּעֲנִית, **שֶׁהֲרֵי חֶלְבְּנָה רֵיחָהּ רַע וּמְנָאָהּ הַכָּתוּב עִם סַמְמָנֵי קְטֹרֶת**. אַבָּיֵי אָמַר מֵהָכָא {עמוס ט':ו'} "וַאֲגֻדָּתוֹ עַל אֶרֶץ יְסָדָהּ".

37.שיר מעון פרשת וילך

אמר רבי עקיבא אשריכם ישראל לפני מי אתם מטהרים וכו' ואומר מקוה ישראל ה' מה מקוה מטהר את הטמאים אף הקדוש ברוך הוא מטהר את ישראל (יומא פ"ה ע"ב). הנה ראב"ע דרש עבירות שבין אדם לחבירו אין יום הכיפורים מכפר עד שירצה את חבירו (שם), ולאיזה מפרשים גם העבירות שבין אדם למקום לא יכופר לו עד שירצה על בין אדם לחבירו, **וצריכים אחדות ואפילו עם פושעי ישראל**, כמאמר חז"ל (כריתות וי"ו ע"ב) כל תענית שאין בה מפושעי ישראל אינה תענית, שהרי חלבנה ריחה רע ומונה הכתוב עם סמני הקטורת, ומפרשים חלבנה היא האחד עשר, אבל בין העשרה העיקרים מנין עשרה לא ימנה הפושע, לכן מתירין להתפלל עם העבריינים ולא יזיק להם לעדה כשרה אם יצרפו עמהם פושעים, (אבל לא עם מינים), וזה כמקוה שאם היא כשירה פעם אחת אפילו ירבה עליה כל מימות, הן שאובים הן פסולים, כולם נכשרים על ידה ולא תפסל היא על ידם. או י"ל אם האדם אצל עצמו כלא וכאין אזי יש לו טהרה, כדכתיב (תהלים נ"ח י"ט) זבחי אלקים רוח נשברה, וזה כמקוה רמז שצריך לטבול עצמו בפעם אחת כאילו לא היה בעולם כלל, דהיינו לשום עצמו כאין.